

Een probleem met spiritualiteit

Tim Boyd

Tim Boyd is International President van de Theosophical Society Adyar.

Hij publiceert in verschillende theosofische tijdschriften.

Hierbij zijn bijdrage uit de wintereditie 2012 van *Quest Magazine*.

Enige tijd geleden kwam een aantal mensen van onze groep bijeen in het Olcott Theosophical Study Center in Wheaton, USA, om een achtweeks programma met de naam 'De essentie van spirituele oefening' voor te bereiden. Het plan was om tijdens deze weken de aandacht te richten op de basisprincipes van een holistische en effectieve beoefening, daarbij de noodzakelijke verbanden leggend tussen dagelijkse oefeningen en de principes die daaraan ten grondslag liggen. We hoopten dat de deelnemers, of deze nu al jaren oefenden dan wel net waren begonnen, zouden vertrekken met het gevoel veel beter in staat te zijn het door hen gekozen pad te vervolgen. Bij de besprekingen werd duidelijk dat extra aandacht moest worden besteed aan het definiëren van termen.

In de hedendaagse cultuur zien we het woord 'spiritueel' steeds vaker naar voren komen. Het is voor mensen gewoon geworden om te zeggen: *Ik ben spiritueel, maar niet religieus*, om hun benadering van het goddelijke aan te geven. Steeds vaker horen we mensen refereren aan hun 'spirituele oefening'. Spirituele leiders schijnen ook in groten getale aanwezig. We worden blootgesteld aan een berg vormen van spiritualiteit vanuit boeddhisme, hindoeïsme, kabbala, gnosis, druïden, de Maya's en vanuit Amerikaanse tradities. Al deze spirituele stromingen kunnen gemakkelijk een warboel veroorzaken, voldoende om een mens in verwarring te brengen.

Hoewel we het gevoel hebben dat spiritualiteit iets met religie te maken heeft, blijft de betekenis van het woord voor de meeste mensen onduidelijk. Het meest voorkomende gezichtspunt is dat spirituele zaken tot een andere wereld behoren, afgescheiden van wat we beschouwen als de 'echte wereld'. Als we in het woordenboek kijken, zouden de verschillende definities ons niet veel helpen. Het woordenboek geeft bij 'spiritueel' termen als 'onstoffelijk', 'betreffende de ziel van de mens', 'betrekking hebbend op God', 'heilig of religieus', enzovoort. Terwijl dit aspecten of vleugjes van de betekenis aangeeft, biedt het ons weinig houvast om onze eigen benadering van spiritualiteit te definiëren. Een nuttige aanwijzing vinden we in de etymologie van het woord. De wortel van 'spiritualiteit' is 'spiritus', het Latijnse woord voor 'adem'.

Op het meest basale fysieke niveau onderhoudt de adem het leven. In veel religieuze symboliek is het de adem (spirit) die een wezen tot leven brengt. In de Bijbel 'blies God de levenslucht' in Adam. In het hindoeïsme ademen heelallen in en uit.

Een paar jaar geleden was ik een beetje gefrustreerd geraakt door de ingesleten betekenis van het woord 'spiritualiteit'. Ik had het gevoel dat het zo zeer was platgetreden dat het betekenisloos was geworden, een nietszeggend woord. Ik dacht dat ik een grapje maakte toen ik voorspelde dat, als het zo doorging, het woord 'spiritueel' binnen korte tijd een marketing term zou worden. Er zou sprake zijn van spirituele kleding, spirituele gymschoenen, spirituele spa's. Enkele maanden later reed ik door een buurt waar ik een poosje niet was geweest. Op het moment dat ik een hoek om ging, viel mijn blik op het uithangbord van een lokale onderneming en daar stond het in grote letters: 'Spirituele Boetiek'.

Wat bedoel ik nu met 'spiritueel'? Laat ik met een voorbeeld beginnen. In het menselijk lichaam bevinden zich naar schatting vijfenzeventig- tot honderdtriljoen cellen. Dat is een verbijsterend groot aantal, het gaat ons begrip te boven. Het is een groter aantal dan het aantal melkwegstelsels in het universum, en zelfs groter dan de nationale schuld van de USA. De cel is de basis-bouwsteen van alle levende organismen. Biologisch gezien, is een cel de kleinste levende eenheid. Hoewel we denken aan deze cellen als een deeltje van het grotere geheel dat we 'mij' noemen, is dat 'mij' voor de individuele cel irrelevant. Ieder van de honderdtriljoen cellen die ons lichaam vormen, heeft zijn eigen behoeftes en activiteiten. De cel heeft voedsel nodig. Hij wil zich voortplanten. Hij zoekt een gastvrije omgeving die zijn groei wil bevorderen. Of ik nu hard aan het werk ben, of geniet van de film die ik bekijk, of boos ben op mijn dochter, dat alles heeft weinig invloed op de cel.

Als op een of andere manier één van deze cellen begint te voelen dat hij deel uitmaakt van iets groters, en de drang voelt om in verbinding te treden met, of meer bewust deel te nemen in dat grotere iets, dan is dat een cel met een ontwakend spiritueel bewustzijn. Als de cel onderzoek begint te doen naar de werking van dat grotere iets, zou dat spirituele studie zijn. Als de cel, door de informatie die hij krijgt, een discipline of handelwijze ontwikkelt die zijn bewustzijn van het grotere geheel vergroot, dan is dat zijn spirituele oefening. Als de cel zich bewust werd van andere cellen, die dezelfde bewustwording hadden en die waren doorgedrongen tot een punt waarop zij werkelijk in harmonie waren met de energieën en vormen van dat grotere iets – cellen die konden zeggen: *Ik en het 'grotere' zijn één* – dan zouden die cellen spirituele leraren zijn. Zie je het punt? De basis van spiritualiteit is eenheid, en iedere beweging in de richting van een diepere ervaring van eenheid kan spiritueel worden genoemd.

Het voorbeeld van de cel, hoewel onmogelijk, maakt iets duidelijk. Wij 'leven, bewegen en bestaan', net zoals de cellen, in een groter leven. De verschillende manieren waarop wij dat leven beschrijven, geeft een duiding van zowel de omvang als de grenzen van onze perceptie. In Shakespeare's *Hamlet*

wordt de uitlating gedaan *Er is meer tussen hemel en aarde... dan in uw filosofie wordt gedroomd*. Dit slaat evenzeer op onze individuele contemplaties als op de hedendaagse wetenschappelijke opinie of de formuleringen van de wereldreligies. Ieder van deze pogingen tot kennis heeft een zekere verdienste, maar deze zijn op zijn best gedeeltelijk; het kan niet anders.

Het is geen vergezocht idee voor een ieder van ons om te zeggen dat we in een zich steeds verder uitbreidende hiërarchie van deze grotere gehelen leven. Het meest voor de hand liggende 'grotere geheel' zijn de relaties die we hebben met onze bloedverwanten, met onze stam of gemeenschap, met de natie en – nog veel verder – met de planeet. Als menselijke wezens erkennen we allemaal dat we deel uitmaken van de menselijke familie. Deze observatie, hoewel vanzelfsprekend, kon lange tijd worden genegeerd. We hoefden ons gevoel van verbondenheid niet verder uit te breiden dan tot de plaatselijke gemeenschap, of misschien tot onze specifieke natie. We konden ons voldoende comfortabel voelen als we lokaal dachten en handelden, terwijl we slechts af en toe onze aandacht richtten op een breder netwerk van relaties. De omstandigheden zijn heden ten dage echter zodanig, dat een besef van diepgaande betrokkenheid zich aan ons opdringt in zaken die groter zijn dan wijzelf. We hebben weinig keus; we moeten wakker worden.

Er zijn enkele andere 'grotere gehelen' die misschien minder in het oog springen, maar die ons krachtig beïnvloeden. Een van de meest veronachtzaamde, maar wellicht de meest krachtige, van de wereld waarin we leven is de wereld van de gedachten – niet alleen onze eigen gedachten, maar de omgeving die wordt gevormd door het verenigde denken van alle mensen in de wereld. Enerzijds lijkt het vergezocht om de mogelijkheid te overwegen dat we worden beïnvloed door de gedachten van mensen die we nooit hebben ontmoet, mensen die geen belangrijke denkers zijn, of schokkende, vooruitstrevende denkers op wereldniveau. Als de president iets zegt, zal het ons waarschijnlijk raken. Als een beroemde wetenschapper iets zegt, zouden we dat kunnen overwegen. Dichters en artiesten kunnen ons bewegen. Maar te geloven dat we worden beïnvloed door de ontelbare naamloze en gezichtsloze mensen als jij en ik, die hun eigen privé- gedachten hebben, dat kan een brug te ver lijken. Toch zegt Annie Besant in haar boek *Gedachtekracht: De meeste mensen denken langs bepaalde lijnen, niet omdat ze zorgvuldig over een vraag hebben nagedacht en tot een conclusie zijn gekomen, maar omdat grote aantallen mensen volgens die lijnen denken en anderen met zich meenemen*. Zij legt verder uit: *Er zijn ook bepaalde nationale lijnen van denken, duidelijk omschreven en diep gegraveerde groeven, voortgekomen uit de voortdurende eeuwenlange herhaling van gelijksoortige gedachten, ontsproten aan de geschiedenis, de worstelingen, de gewoonten van een natie*. Deze bepalen en kleuren diepgaand de gedachten van allen die in die natie zijn geboren.

De noodzakelijke partner van een zich verbredende spiritualiteit is een zich verbredend niveau van verantwoordelijkheid – voor onze daden, onze gevoelens en onze gedachten. Als we ons openen, verliezen we de optie te zeggen: *Het is niet mijn schuld*. Een van de voornaamste boodschappen van de stichters van de Theosophical Society, die we terugvinden in de wereldwijde

boodschap van de Dalai Lama, is mededogen. *De Stem van de Stilte* zegt: *Mededogen is geen hoedanigheid. Het is de Wet der wetten.* Met de groeiende gewaarwording van de voortdurende aanwezigheid van het Ene Leven moet ons luisterend oor voor de noden en het lijden van de ontelbare individuele levens die deelnemen aan het grotere geheel ook toenemen. Spiritualiteit is niet alleen een balsem voor de individuele ziel of een gevoel van vrede en harmonie, hoewel dit zeker enkele van haar bijproducten zijn. Spiritualiteit overstijgt het individu. Dit is een probleem, maar alleen in de zin als verwoord in de christelijke geschriften: *De geest (spirit) wil wel, maar het vlees is zwak.* Een verantwoordelijkheidsgevoel ten opzichte van het lijden van anderen, wat het kenmerk van spiritualiteit is, is een onplezierige gedachte voor de onvolwassen persoonlijkheid, ondergedompeld als deze is in zelf-bewondering.

Gelukkig is onze controle over dit proces minimaal. We zijn net als een tuinman: onze rol in dit alles is niet de zonneshijns te manipuleren of de hemel tot regen te bewegen, maar voor het zaadje de condities te creëren om te groeien. Als we deze rol verstandig vervullen, zijn we binnenin onszelf getuige van de bewegingen van nieuw leven. De zaden van mededogen, vriendelijkheid en verantwoordelijkheid die uiteindelijk de vruchten van het spirituele leven voortbrengen, komen tot leven en gaan bloeien. Moge deze tijd voor ons allemaal spoedig aanbreken.

Uit: *Quest Magazine*, 2012

Vertaling: S.C.

Redactie Theosofia

Anne Myrthe Iken is in mei 2015 teruggetreden als redactielid van *Theosofia*.

De TVN is haar erkentelijk voor de talloze vertalingen die zij vervaardigde, en waarvan nog geruime tijd gebruik gemaakt kan worden.

De huidige redactie van *Theosofia* bestaat uit Saskia Campert en Els Rijnaker, bijgestaan door schrijvers en correctoren.

Els Rijnaker en Saskia Campert.